

Csák Zoltán ezredes:

A REGIONÁLIS KÜLÖNLEGES MŰVELETI KOMPONENSPARANCSNOKSÁG MEGALAKÍTÁSA – MAGYARORSZÁG REGIONÁLIS BEFOLYÁSÁNAK NÖVEKEDÉSE

„Manapság nem érdekel, hogy harcászati vagy hadműveleti szempontból milyen ragyogóan gondolkodtok. Ha nem tudtok létrehozni bizalmon alapuló harmóniát a hadszíntéren a fegyvernemek, a koalíciók és a nemzetek, valamint a civilek és a katonák között, akkor haza kell mennetek, mert a vezetési módszereitek elavultak. Olyan tisztekre van szükségünk, akik képesek harmóniát létrehozni ezeken a vonalakon.”¹

James Norman Mattis tábornok²

ÖSSZEFOGLALÓ: A magyar különleges erők jelentős változás elé néznek. A NATO és annak Különleges Műveleti Parancsnoksága (NSHQ³) különleges műveleti alkalmazási és képességfejlesztési terveivel összhangban Magyarország részéről elindult egy regionális különleges műveleti komponensparancsnokság (R-SOCC⁴) megalakítása. A regionális parancsnokság létrejötte a NATO különleges erői számára óriási képességhiány-csökkenést jelentene. Az elgondolás és egy megbízható magyar keretnemzeti szerepkör megvalósítása rendkívül magas szintű elismerést hozhat a NATO-n és az EU-n belül, ami Magyarország katonadiplomáciai helyének erősítésén túl a teljes külpolitikai arculat alakulására is jótékony hatással lehet. Az R-SOCC megalakításával a különleges műveletek tervezése, végrehajtása, a beszerzések, valamint a kiképzés hatékonysága és az innováció lehetősége jelentősen javulna. A partnerországokkal közösen Magyarország ezzel hozzájárulhat a NATO különleges műveleti képességhiányainak csökkentéséhez, valamint a biztonság megerősítéséhez.

KULCSSZAVAK: különleges műveleti erők, NATO, EU, NATO Különleges Műveleti Parancsnokság, regionális különleges műveleti komponensparancsnokság, telepíthető parancsnokság

¹ „In this age, I don't care how tactically or operationally brilliant you are, if you cannot create harmony – even vicious harmony – on the battlefield based on trust across service lines, across coalition and national lines, and across civilian/military lines, you need to go home, because your leadership is obsolete. We have got to have officers who can create harmony across all those lines.” (Fordította a szerző.)

² James Norman Mattis tábornok 2013-ban az amerikai haderő Központi Parancsnoksága parancsnoki beosztásából vonult nyugállományba. 2017–2018-ban a Trump-adminisztráció védelmi minisztere volt.

³ NATO Special Operations Headquarters.

⁴ Regional Special Operations Component Command.

BEVEZETŐ

A NATO brüsszeli csúcstalálkozóján számos olyan döntés született, amely az elrettentés, a közös védelem, a terrorizmus elleni harc és a stabilitás megerősítését célozta meg. A döntések között nagy jelentőséggel bír a Készenléti kezdeményezés (NRI5) jóváhagyása, amely új alapokra helyezi a NATO-erők készenlétét. A készenlét javításának feltétele új erők és újabb katonai vezető szervek, parancsnokságok létrehozása. Ennek érdekében a tagországok elkezdtek növelni védelmi kiadásait, és vállalásokat tettek új parancsnokságok kialakítására.

Magyarország már a csúcs előtt vállalta egy kelet-közép-európai NATO-hadosztály-parancsnokság megalakítását, amely hazánk és Németország között fennálló védelmi és védelmi ipari együttműködés keretében jön létre.⁶

Létezik azonban egy másik kezdeményezés, amely – bár nem kapott ekkora sajtóvisszhangot, mégis úgy értékelem, hogy – hasonlóan fontos és megerősíti hazánk, valamint a Magyar Honvédség NATO-, EU- és regionális szerepét.

2015-ben a NATO és a Magyar Honvédség közötti kétoldalú egyeztetés során merült fel kérdésként, hogy a Magyar Honvédség miért nem hoz létre egy különleges műveleti komponensparancsnokságot (SOCC), amely a NATO-nak felajánlott erő is lehetne. Ez nem egy állandó, hanem konfliktus esetén telepíthető parancsnokság lenne. A Magyar Honvédség számára nyilvánvaló volt, hogy egy ilyen szervezetet önállóan nem tudna működtetni, hiszen bizonyos elemekkel – például haditengerészet – nem rendelkezik. Ezért merült fel az újabb ötlet: legyen ez egy regionális parancsnokság (R-SOCC), alapvetően a Visegrádi Négyek, valamint a környező országok különleges műveleti erőit bevonva.

Természetesen a parancsnokság megalakításáig még sok munka és idő van hátra. Alapul véve az előjáró általam ismert nagybani elgondolását, megpróbálom bemutatni az olvasó számára a regionális különleges műveleti komponensparancsnokságot, a megváltozott biztonsági környezetet, tisztázom az R-SOCC fogalmát, felépítését, feladatrendszerét, valamint jövőbeni hatásait Magyarország kelet-közép-európai régióban betöltött szerepére.

A NATO MAGÁRA TALÁLT

A 2014-es év fordulópontot jelentett a NATO történetében. A Szövetség nem volt felkészülve a Krím félsziget ellen 2014. március 14-én végrehajtott orosz beavatkozásra. Az ukrajnai események váratlansága válaszlépésekre kényszerítette a NATO-t. A Szövetség elkezdett magára találni, és előtérbe került a kollektív védelem fontossága. A walesi csúcstalálkozón megerősítő és adaptációs intézkedéseket fogadtak el, amelyek már nemcsak a hosszú távú haderőfejlesztésről, hanem az azonnal bevethető erők fontosságáról is szóltak.⁷

Az intézkedések hatására jelentősen megnőtt a NATO Reagáló Erő (NRF⁸) képessége. Az NRF részeként megszületett a magas készenléti összhaderőnemi haderőcsoport (VJTF⁹),

⁵ NATO Readiness Initiative.

⁶ Szenes Zoltán: Új székház, új feszültségek, változatlan politika – A NATO brüsszeli csúcstalálkozójának értékelése. <http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/uj-szekhaz-uj-feszultsegek-valtozatlan-politika-a-nato-brusszeli-csuczatalkozojanak-ertekelese> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 20.)

⁷ Siposné Kecskeméthy Klára: NATO-csúcstalálkozó az elrettentés és a védelem jegyében (Varsó, 2016. július 8–9.). Hadtudomány, 2017/1–2. szám, 114–126. <http://real.mtak.hu/id/eprint/54740> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 21.)

⁸ NATO Response Force.

⁹ Very High Readiness Joint Task Force.

amelynek feladata a Szövetség határain jelentkező váratlan és meglepetésszerű katonai fenyegetések kezelése.¹⁰ A Szövetség keleti szárnyán megerősítették a vezetési rendet. Szczechinben megalakult az Északkeleti Többnemzeti Hadtestparancsnokság (Multinational Corps Northeast), Bukarestben pedig a Délkeleti Többnemzeti Hadosztályparancsnokság (Multinational Division Southeast). Döntés született a keretnemzet-koncepció (FNC¹¹) elfogadásáról is, amely a többnemzeti erők és képességek fejlesztésére koncentrálna.¹²

Tehát a NATO ráébredt, hogy alkalmazkodnia kell a megváltozott körülményekhez. A meghozott megerősítő intézkedések részben azoknak a lépéseknek a végrehajtását jelentették, amelyek a NATO keleti bővítése során elmaradtak. A megerősítő kezdeményezésről bővebben Wagner Péter, Ugrósy Márton és Németh Bence „Úton Varsóba – Amerikai és NATO-erőfeszítések a közös biztonság érdekében” című elemzésében lehet olvasni.¹³ Az intézkedések többek között aláhúzzák a regionális együttműködések fontosságát és megerősítését.

Ezekre az intézkedésekre emlékeztetett 2016-ban a varsói csúcás előtt Jens Stoltenberg NATO-főtitkár, aki kijelentette: „Gyorsabb, erősebb és többre kész Szövetség jött létre... most meg kell tennünk a következő lépéseket. A varsói csúcásertekezleten egyetértünk abban, hogy tovább fokozzuk a katonai jelenlétet a Szövetség keleti részén.”¹⁴

Magyarország a walesi és a varsói NATO-csúcs után kivette részét a közös döntések teljesítéséből, és belefogott az elmúlt huszonhat év legnagyobb honvédelmi és haderőfejlesztési programjába – Zrínyi 2026 néven. Úgy tűnik, hogy nemcsak a NATO talált magára, hanem Magyarország is.

Előtérbe került a képességek fejlesztése, a kollektív védelmi feladatokhoz és a nemzetközi műveletekhez történő magasabb hozzájárulás, a partnerségi kapcsolatok erősítése, valamint a különleges rendeltetésű erők széles körű alkalmazásának szükségessége. A fentiekben felsoroltak teljesítése nagymértékben hozzájárul Magyarország biztonságának erősítéséhez, és növeli az ország nemzetközi tekintélyét.¹⁵

A NATO- és EU-tagság kiváló lehetőség, hogy a képességfejlesztést, a modernizációt és a beszerzéseket hatékonyan, a szövetségesekkel együttműködve lehessen végrehajtani. Ebben teljes mértékben támaszkodni kell a Visegrádi Négyek és más közép-európai partnerek együttműködésére.¹⁶

Hazánk védelmére a NATO is készített egy úgynevezett *lépcsőzetes válaszadási tervet* (GRP¹⁷), amellyel Magyarországot Szlovákiával együtt kívánja megvédeni *egy esetleges keleti irányból érkező katonai fenyegetéssel* szemben. A GRP egy új típusú, jövőbeni hadműveleti

¹⁰ Wales Summit Declaration. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm (Letöltés időpontja: 2019. 01. 21.)

¹¹ Framework Nation Concept.

¹² Siposné Kecskeméthy Klára: i. m.

¹³ Wagner Péter et al.: Úton Varsóba – Amerikai és NATO-erőfeszítések a közös biztonság érdekében. 7. <http://kki.hu/hu/szakmai-anyagok/kki-elemzesek/uton-varsoba-amerikai-es-nato-erofeszitesek-a-kozos-biztonsag-erdekeben/30> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 21.)

¹⁴ NATO Secretary General outlines Warsaw Summit agenda. http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_133063.htm (Letöltés időpontja: 2019. 01. 21.)

¹⁵ Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája. http://www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 02. 02.)

¹⁶ Uo.

¹⁷ Graduated Response Plan.

terv, amely az elrettentést, az erők gyors előretelepítését és – adott esetben – a kollektív védelem konkrét megvalósítását szolgálja.¹⁸

A regionális különleges műveleti komponensparancsnokság létrehozása fontos eleme lehet a GRP-nek, valamint a regionális együttműködések megerősítésének.

KÜLÖNLEGES MŰVELETI KOMPONENSPARANC SNOKSÁG

2017. szeptember 1-jén megalakult az MH 2. vitéz Bertalan Árpád Különleges Rendeltetésű Dandár. A katonai szervezet – és jogelődjei – története évtizedekben mérhető, a különleges műveleti képesség kialakítása viszont csak tizenkét esztendeje kezdődött meg a Magyar Honvédségnél. Az első lépésektől a ma már a szövetségesek által is elismert komoly harci tapasztalatokig hosszú út vezetett. Előbb 2016. január 1-jén megalakult az MH 2. vitéz Bertalan Árpád Különleges Rendeltetésű Ezred, majd az új kihívások és a NATO által támasztott elvárások miatt 2017. szeptember 1-jén dandárrá alakult (MH 2. KRDD). Az előjáró az MH 2. KRDD képessége kialakításakor már figyelembe vette a tervezett SOCC megalakítását is:

„Az MH 2. KRDD szervezeti kereteit érintően előkészítésre kerülnek a regionális különleges műveletvezetési és irányító képességhez szükséges új szervezeti elemek. A kialakításra tervezett Különleges Műveleti Komponens Parancsnokság (a továbbiakban: SOCC) felépítését úgy kell megtervezni és kialakítani, hogy az MH 2. KRDD állománytáblája az SOCC vezetéséhez feltétlenül szükséges létszámkereteket tartalmazza.”¹⁹

Az Amerikai Egyesült Államok és a NATO-tagországok jelentős különleges műveleti erőkkel rendelkeznek, és tevékenyen kivették részüket a balkáni és az afganisztáni feladatok végrehajtásából. A tapasztalatok azonban azt mutatták, hogy szükség van egy olyan stratégiai vezetési elemre, amely megteremti az alapot a problémamentes együttműködésre. Így született meg az első szövetségesi szintű különleges műveleti szakmai vezetési és irányítási elem, a NATO Különleges Műveleti Erők Koordinációs Központ (NSCC²⁰), majd 2010-ben a NATO Különleges Műveleti Parancsnokság (NSHQ²¹). Az NSHQ lehetővé tette és támogatta a NATO-tagországok különleges erőinek együttműködését. Szakmai vezető elemként az alábbi feladatokat hajtja végre a szövetséges erők európai főparancsnoka (SACEUR²²) és a Szövetséges Műveleti Parancsnokság (ACO²³) támogatása érdekében:

- összeköti a tagországok különleges műveleti erőit a szövetséges erők európai főparancsnokával;
- időszerű és szakmailag megalapozott tanácsokkal látja el a szövetséges erők európai főparancsnokát és a döntés-előkészítésbe bevont elemeket a műveleti tervezés és végrehajtás érdekében;
- összehangolja a tagországok különleges műveleti erőinek erőfelajánlási folyamatát;
- a stratégiai műveleti értékeléseket hadműveleti feladatokká alakítja;

¹⁸ Prof. Dr. Szenes Zoltán: Honvédelem – védelempolitika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. http://m.ludita.uni-nke.hu/repoitorium/bitstream/handle/11410/10957/honvedelem_vedelempolitika.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 21.)

¹⁹ 37/2017. (VII. 24.) HM utasítás a Magyar Honvédség különleges rendeltetésű dandár képesség kialakításával kapcsolatos egyes feladatokról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A17U0037.HM×hift=ffffff4&xtreferer=00000001.TXT> (Letöltés időpontja: 2019. 02. 02.)

²⁰ NATO Special Operations Forces (SOF) Coordination Center.

²¹ NATO Special Operations Headquarters.

²² Supreme Allied Commander Europe.

²³ Allied Command Operations.

- kialakítja és publikálja a különleges műveleti doktrínákat és szabályzatokat, amelyek lehetővé teszik a tagországok szakmai együttműködésének és fejlesztésének az összehangolását;
- egységesíti, összehangolja és támogatja a NATO különleges műveleti oktatási, képzési és gyakorlat-végrehajtási folyamatát.²⁴

Az NSHQ megalakítása, valamint a NATO-ban bekövetkezett szakmai fejlődés bátorítólag hatott a tagországok nemzeti különleges műveleti erői vezetési rendszerének fejlesztésére is. Így a 2015-ben megtartott kétoldalú NATO-megbeszéléseken felmerült, hogy létre kell hozni egy nemzeti vagy szövetségi alapokon nyugvó különleges műveleti komponensparancsnokságot. A parancsnokság elsősorban regionális vagy szövetségi felkérés alapján NATO-érdekű feladatok végrehajtására lenne alkalmas.

A SOCC fogalmának tisztázása előtt érdemes kihangsúlyozni, hogy ez nem egy állandó parancsnokság, hanem csak akkor áll fel, amikor az Észak-atlanti Tanács (NAC²⁵) úgy dönt, hogy szükség van rá, és az erőgenerálás során Magyarország (együtt a csatlakozó nemzetekkel) szintén úgy dönt, hogy részt veszünk egy ilyen képességgel. A magyar részvétel a mai helyzetnek megfelelően 50%-os, így a maradék 50%-kal a többi országnak kell hozzájárulnia. Fontos kiemelni, hogy nem egy új képességet találtunk ki a NATO-nak, hanem a meglévő képességszükséglet alapján választottuk ki a SOCC-ot, amelyet vélhetően létre is tudunk hozni.

2017-ben az MH 2. vitéz Bertalan Árpád Különleges Rendelgetésű Dandár megalakításával, valamint a képesség kialakítása érdekében elindított beszerzésekkel – például védett harctéri információgyűjtő és hasznosító rendszer (BICES²⁶), amely az R-SOCC kommunikációs képességének alapja, valamint mobil vezetési pontok – Magyarország jelezte szándékunk komolyságát az NSHQ és a lehetséges partnerországok felé.

Kezdetekben Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária és Horvátország jelezte csatlakozási szándékát. A mai helyzet szerint Csehország és Bulgária visszalépett, viszont Ausztria megfigyelői státusban csatlakozni kíván. Az említett partnerországok a közeljövőben tervezik egy szándéknyilatkozat aláírását.

Amint említettem, a SOCC nem egy új képesség. Van néhány NATO-tagállam, amelyek képesek a szövetségi normatíváknak megfelelő tartósan telepíthető különleges műveleti parancsnokságot kiállítani. Ezek például az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Spanyolország, Törökország és Lengyelország. Románia is elkezdte létrehozni a maga különleges műveleti parancsnokságát, valamint 2018. június 12-én Hollandia, Dánia és Belgium védelmi miniszterei egyetértési megállapodást írtak alá egy vegyes különleges műveleti komponensparancsnokság (C-SOCC²⁷) megalakításáról. Ezzel kapcsolatban Rose Gottmoeller, a NATO főtitkár-helyettese kijelentette: „Ez a háromnemzeti kezdeményezés emlékeztet minket arra, hogy napjainkban

²⁴ Szekeres Zoltán alezredes: A NATO különleges műveleti erők vezetési rendszerének kialakulása, fejlődése. Honvédségi Szemle, 2017/4. szám, 16–27. https://honvedelem.hu/files/files/64203/hsz_2017_4_beliv_016_027.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 02. 02.)

²⁵ North Atlantic Council.

²⁶ Battlefield Information Collection and Exploitation System.

²⁷ Composite Special Operations Component Command.

a különleges erők egyik legfontosabb jellemzője, hogy a feladataikat nemzetközi környezetben és együttműködésben hajtják végre.”²⁸

És most térjünk rá arra, mi is az a különleges műveleti komponensparancsnokság. A SOCC egy keretnemzet köré alakított többnemzeti vagy nemzeti összhaderőnemi parancsnokság. A különleges műveleti komponensparancsnokságok nem állandó parancsnokságok a NATO-erők szerkezetén belül, hanem minden esetben az adott művelet igényeihez idomulnak a különleges művelethez kijelölt különleges műveleti osztagok (SOTG²⁹) számának és a szükséges vezetés és irányítás mértékének megfelelően. A SOTG kifejezés általános és a különleges műveletek szárazföldi vagy haditengerészeti osztagaira egyaránt vonatkozhat.

A keretnemzet alkotja a SOCC magját azzal, hogy legalább a parancsnokot, a fontos törzsszállományt, valamint a vezetési és irányítási információs rendszereket (C2IS³⁰) a különleges műveleti osztagok szintjéig, továbbá a napi élet biztosításának funkcióit ő garantálja. A keretnemzet feladata továbbá a haderőnemi harckiszolgálási és támogatási funkciók összehangolása, valamint legalább egy SOTG és a különleges műveleti erők bejuttatása/beszívargása és kivonása/kiemelése érdekében a taktikai légi kapacitás biztosítása. Bizonyos körülmények között a keretnemzet által a SOCC számára biztosított szerves C2IS-funkciókat a NATO által elérhetővé tett hasonló funkciók segíthetik, egészíthetik ki, illetve válthatják fel.

A különleges műveletekhez különleges műveleti osztagokat biztosító nemzetek a SOCC számára adnak át törzstiszteket/altiszteket a biztosított alkalmi harci csoportok számának megfelelően. A többi NATO-ország személyi állománnyal járulhat hozzá a SOCC kontingenséhez az érintett keretnemzet jóváhagyásával.

A telepíthető különleges műveleti parancsnokság – rendeltetéséből adódóan – nem állandó jellegű parancsnoki vezető elem. Összeállítása, felkészítése a NATO-szükségleteknek és a nemzeti felajánlásnak megfelelően ideiglenes jellegű, és csak a hadszíntéri műveletek vezetésére alkalmas.³¹

A SOCC parancsnoka alkalmazza és irányítja a különleges műveleti erőket, és ezen minőségében támogató és támogatott parancsnokként járhat el a műveleti szintű parancsnok utasítása szerint. A SOCC irányító és összekötő elemekből áll, amelyeket a következő bekezdésekben ismertetett erőelemek egészítenek ki.³²

Más csapatokat biztosító nemzet különleges szárazföldi és haditengerészeti műveleti osztagokat, különleges műveleti légi csoportokat (SOATU³³) vagy osztagokat (SOATG³⁴) biztosíthat a SOCC számára. A különleges műveletek alkalmi légi harci egységei szervesen a különleges műveletek alkalmi harci csoportjához tartozhatnak, vagy a különleges műveletek alkalmi harci csoportjában, illetve a különleges műveletek légierő-parancsnokságánál (SOAC³⁵) szerveződhetnek abban az esetben, amikor különleges műveletekhez több alkalmi légi harci egységet jelölnek ki.³⁶

²⁸ Belgium, Denmark and Netherlands sign MoU to form C-SOCC. <https://www.army-technology.com/news/belgium-denmark-netherlands-sign-mou-form-c-socc/> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 19.)

²⁹ Special Operations Task Group.

³⁰ Command and Control Information System.

³¹ Special Operations Component Command Manual, 2014. 18–19.

³² Uo. 20.

³³ Special Operations Air Task Unit.

³⁴ Special Operations Air Task Group.

³⁵ Special Operations Air Command.

³⁶ Special Operations Component Command Manual, 2014. 20.

A KÜLÖNLEGES MŰVELETI KOMPONENSPARANCSNOKSÁG PARANCSNOKSÁGI (HQ) FUNKCIÓI

Miután a keretnemzet felállította a különleges műveleti komponensparancsnokságát, az köteles a különleges műveletek tervezése és koordinációja terén a parancsnoki funkciókat ellátni, és megkapja a szükséges felhatalmazást ahhoz, hogy az egyesített erők parancsnoka által kijelölt feladatokat megvalósítsa. Az alábbi funkcionális feladatokat és kapcsolódó tevékenységeket látja el:

- a különleges műveletek számára olyan központot (SOCC) fejleszt fel és hoz létre, amely képes a NATO J1–J8 törzsfunkcióinak ellátására és a hozzárendelt osztagok vezetésére és irányítására;
- megtervezi, irányítja, figyelemmel kíséri és értékeli a különleges műveleteket;
- irányítja és integrálja a különleges műveleteket az összhaderőnemi műveleti területen és a jelentős műveletekben;
- tervezi és szervezi a különleges műveleti légi erejét, vezeti és irányítja a repülést;
- szükség szerint kijelöli és cseréli az összekötőket;
- a harci csoport szintjéig biztosítja a C2IS-t;
- összehangolja az alapvető támogató infrastruktúrát a SOCC központja számára, és szükség szerint gondoskodik annak védelméről;
- az alkalmazott különleges műveleti erők számára összehangolja, biztosítja és figyelemmel kíséri a harckiszolgálást és támogatást.³⁷

A KÜLÖNLEGES MŰVELETI KOMPONENSPARANCSNOKSÁG ELVI FELÉPÍTÉSE

„A különleges erők komponensparancsnokságának kézikönyve” (Special Operations Component Command Manual) című kiadvány részletesen taglalja a parancsnokság elvi felépítését. Természetesen az R-SOCC megalakításakor ettől el lehet térni, amennyiben az megfelel a NATO szervezési és vezetési szabályainak.

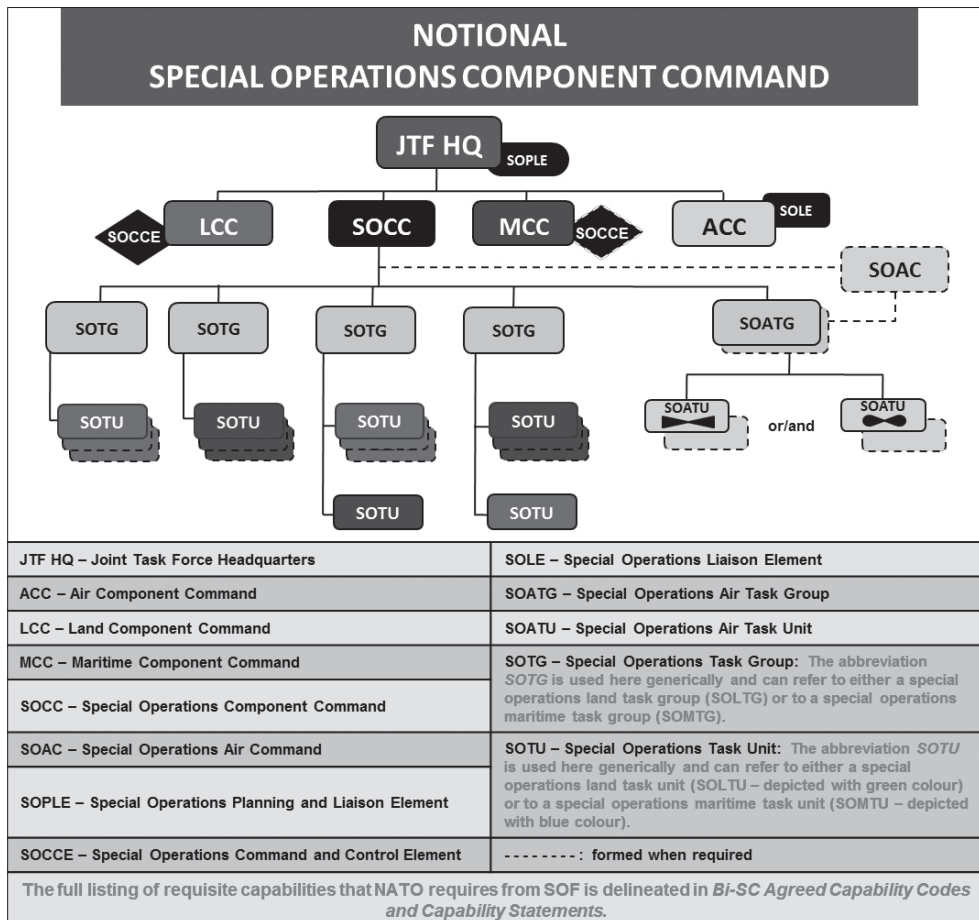
A különleges műveleti komponensparancsnokság elemei

A különleges műveletek légierő-parancsnoksága (SOAC)

A SOCC parancsnoka a közös különleges légi műveletek tervezése, feladatainak kitűzése és irányítása érdekében felállíthatja a különleges műveletek légierő-parancsnokságot (SOAC), és alá légi osztagokat és egységeket (akár különleges műveleti, akár a hagyományos haderő által biztosított közvetlen támogatóegységeket) rendelhet. Ideális esetben a SOAC ugyanazon a helyen állomásozik, ahol a SOCC HQ, de az a helyes, ha megvan a képessége arra, hogy más helyről is tudjon működni.³⁸

³⁷ Uo. 20–21.

³⁸ Uo. 24.

*A SOCC elvi felépítése.³⁹ (A kiadványban közreadott ábra.
A szervezeti elemek magyar megfelelőit az alábbiakban ismerteti a szerző – a szerk.)*

A különleges műveleti osztag (SOTG)

A (szárazföldi vagy haditengerészeti) különleges műveleti osztag olyan önfenntartó, nemzeti csoportosulás, amely általában egy nemzet által feltöltött szárazföldi vagy tengeri különleges műveleti erőkből áll. Ha a nemzetek többnemzeti SOTG alakulat mellett döntenek, a valós alkalmazás előtt megfelelő kiképzésre van szükség.⁴⁰

A különleges légi műveleti osztag (SOATG)

A különleges légi műveleti osztag általában különleges légi hadviselési képességekből álló nemzeti alakulat. A SOATG olyan taktikai szintű parancsnokságot alkot, amelyben több alárendelt SOATU van, és egyetlen egységbe vonja össze a merevszárnyú, a forgószárnyas és/vagy döntött rotoros repülőgépeket. Emellett a SOATG-hez rendszerint a különleges

³⁹ Uo. 22.

⁴⁰ Uo. 25.

műveletekre kiképzett repülőszemélyzet is tartozik, amelynek tagjai a SOCC számára levegő-föld integrációs szolgáltatást nyújtanak. Ha SOAC kijelölésére nem kerül sor, akkor a SOATG kapja meg a szokásos esetben a SOAC-nak kiosztott összes különleges légi hadviselés vezetési és irányítási funkciót. A SOATG rendszerint nemzeti alakulat.⁴¹

A különleges műveleti összekötő elemek (SOLE)

A különleges művelet természeténél fogva összetett, így a műveleti hadviselés kritikus elemei közé tartozik a konfliktus felszámolása, a koordináció és a szinkronizálás. A különleges műveletek alapvető eleme a kétoldali kapcsolattartás. A különleges műveleti erők eredményes alkalmazásához életbe vágó az összeköttetés az összhaderőnemi erők összes eleme között. Ezek az elemek jelentősen javítják az információk áramlását, előmozdítják az egyidejű tervezést, és segítségükkel a teljes összhaderőnemi erő nagyobb eséllyel lesz képes küldetését teljesíteni. A SOCC parancsnoka szükség szerint megfelelő kommunikációs eszközökkel felszerelt összekötő elemeket küld a többi parancsnokságra.⁴²

A különleges műveletek vezetési és irányító elemei (SOCCE)

Amikor a különleges műveleti erők közvetlenül a hagyományos erők műveleti területén folytatnak műveleteket, a SOCC parancsnoka a hagyományos erőkkel folytatott műveletek összehangolása, konfliktusoktól való mentesítése és koordinációja érdekében megalakíthatja a különleges műveletek vezetési és irányító elemét (SOCCE). A SOCCE továbbra is a SOCC mellett működő műveleti irányítás marad, de a hagyományos (tengeri vagy szárazföldi) erők megfelelő szintű parancsnokságán állomásozik. A SOCCE olyan vezető és irányító elem, amely a műveleti területen ellátja a különleges műveletek alkalmi harci csoportjainak vagy a különleges műveletek harci egységeinek műveleti vagy taktikai irányítását.⁴³

A különleges műveletek tervező és összekötő elemei (SOPLE)

A különleges műveleti tervező és összekötő elemét a SOCC parancsnoka valamelyik haderőnemi parancsnokságra (pl. JTF HQ) helyezi ki a válságreagálás tervezése és végrehajtása idejére. A SOPLE a különleges műveleti erők tanácsadójával szoros együttműködésben összhaderőnemi szinten járul hozzá a tervezés, a pontosítás és a végrehajtás folyamatához azzal, hogy a művelet tervébe összehangoltan beilleszti a különleges műveleti erők részét.⁴⁴

A képesség megvalósulásának alapfeltétele lehet a nemzeti különleges műveleti vezetési rendszer megfelelő, a jelenleginél optimálisabb kialakítása. Célszerű a NATO Különleges Műveleti Doktrínában meghatározottak alapján – figyelembe véve a különleges műveletek sajátos vezetés-irányítási elveit mind béke, mind békétől eltérő időszakban – mindenképpen indokolt megvizsgálni a lehetőségét egy önálló vezetés-irányítási elem létrehozásának. Olyan megoldást kell találni, amely lehetővé teszi a meglévő korlátozott humán erőforrások optimális alkalmazását. Szintén ki kell emelni, hogy a dandártörzs teljes beforgatása az R-SOCC-ba, amelynek tervezett létszáma (100–120 fő), annak aktivizálása esetén „lefejezi” a harcászati szintű vezetést, bár a dandárvezetés és -irányítás feladatai megmaradnak, sőt többletfeladatként jelentkezhet a veszteségpótlás, a gyorsított alapképzés stb. Ez véleményem szerint kockázatot jelent. Ezért is kiemelten fontos, hogy az R-SOCC problémakörét komple-

⁴¹ Uo.

⁴² Uo.

⁴³ Uo. 27.

⁴⁴ Uo.

xen, erőfelhasználó-erőbiztosító (force user, force provider) megközelítéssel optimalizálva, időben megfelelően lebontva kezeljük.

A Magyar Honvédség Parancsnoksága megalakulásával megkezdte működését a különleges műveleti szemlélet és a különleges műveleti főnökség. Ez lehet az alapja egy különleges műveleti vezetési elem (kvázi SOC nukleusz) létrehozásának, amely képes a különleges műveleti erők vezetésére és irányítására. Lehetséges feladatai:

- a nemzeti különleges műveleti tevékenység felügyelete, irányítása, előljárói hatalom gyakorlása;
- a legmagasabb szintű védelmi döntéshozó szerv közvetlen ellátása tanácsokkal a különleges műveleti erők alkalmazási lehetőségeinek vonatkozásában;
- külön költségvetés kezelése a különleges műveletek sajátos eszközrendszereinek a megteremtése érdekében;
- a beszerzési eljárások gyorsítása a technológiai fejlődés ütemének ellensúlyozása érdekében;
- különleges műveleti képzések, kiképzések, gyakorlatok végrehajtása és lehetővé tétele;
- hatékony részvétel a különleges műveleti karriermodell kialakításában, menedzselésében.

Ez a felsorolás elsősorban egy ajánlás azon nemzetek felé, amelyek a különleges műveleti képesség teljes megteremtését tervezik. A nemzeti sajátosságokból adódóan a különleges műveleti vezetési-irányítási elem felépítése, feladatrendszere, szervezeti elhelyezkedése természetesen változhat, a regionális alapú többnemzeti különleges műveleti komponens-parancsnokság NATO-követelményeknek való megfelelése érdekében azonban indokolt a fenti kritériumokat megvizsgálni. A nemzetközi elvárások és a nemzeti vezetési-irányítási rendszer figyelembevételével ki kell alakítani egy hatékony, a különleges műveleteket vezetni és irányítani képes vezetői elemet, amely integráltan képes végrehajtani a feladatait nemzeti és nemzetközi alkalmazás esetén.

AZ R-SOCC MEGALAKÍTÁSÁNAK HATÁSAI MAGYARORSZÁG TEKINTETÉBEN

Egy regionális parancsnokság elsősorban presztíznövekedést jelentene mind Magyarországnak, mind a Magyar Honvédség számára, legfőképpen a NATO és az EU irányába. Erőteljes jelzés lenne, hogy Magyarország képes az ezzel kapcsolatos és a feltételeknek megfelelő alapokat megteremteni és fenntartani. Másrészt az erősödő gazdaságot is képviselné, hiszen csak egy biztos pénzügyi támogatással bíró haderő képes ilyen feltételeknek megfelelni. Továbbá egyértelmű lenne minden szomszédos ország számára, hogy Magyarországon komoly politikai támogatás van a honvédelem, illetve a fegyveres erő mögött.

Egy eredményes NATO-szintű, különleges műveleti ellenőrzés (SOFEVAL⁴⁵) után azt is ki lehetne jelteni, hogy az MH logisztikai, felderítő-, hadműveleti rendszerei képesek egy ilyen szintű szervezet működtetésére. Nem szabad elfelejteni, hogy a parancsnokság kialakítása nagyon komoly feltételekhez szabott. Logisztikai területen képesnek kell lenni egy ilyen parancsnokság infrastrukturális hátterének kialakítására és annak folyamatos üzemeltetésére. Híradás, kommunikáció tekintetében – ha a parancsnokság sikeresen feláll, akkor – bizonyossá válna, hogy az MH képes olyan NATO-szintű védett hálózatot üzemel-

⁴⁵ Special Operation Forces Evaluation

tenni, amely alkalmas a műveleti vezetés támogatására. Továbbá olyan híradó eszközökkel és védett hálózattal rendelkezik, amely képes a régióban települt SOTG-kkel folyamatos és állandó rádiókapcsolat kialakítására lényegében bármilyen viszonyok között.

Ezekhez az elengedhetetlen technikai feltételekhez kapcsolódik a kiképzettség, a szakmai tudás és a jártasság is. Ennek hiányában nem lennének képesek ezeket a rendszereket üzemeltetni, alkalmazni. Tehát ezzel azt is lehetne bizonyítani, hogy az MH képes olyan szakembereket kinevelni, kiképezni, akik ezen a szinten is megállják a helyüket. Ennek pozitív visszacsatolásaként az is elképzelhető, hogy a közeljövőben a hazai szakmai tanfolyamok és katonai tanintézetek (pl. az NKE) felértékelődnek más nemzetek szemében is.

A szervezetek kapcsolati hálója és az együttműködés szempontjából is előnyös és hasznos egy R-SOCC létrehozása. A különleges műveleti szervezeteknek alapvetően szükségük van a hagyományos erők támogatására. Ezzel együtt a különleges műveletek célpontjainak jellemzői miatt egyre inkább az az irányvonal, hogy az aszimmetrikus jelleg, a sötét zóna és a nem hagyományos műveletek miatt a célpontok felderítése és követése nem valósítható meg a hadseregek hagyományos katonai felderítési módszereivel. Mivel az aszimmetrikus fenyegetések is előszeretettel használják a „békében meglévő” bűnözéshez és a lázadó szervezetekhez köthető infrastruktúrát – a szervezett bűnözéshez hasonlóan –, ezért nagy többségét azokkal a felderítési módszerekkel lehet először észlelni és később követni, amelyeket a rendőrség, illetve a titkosszolgálatok alkalmaznak. Valószínű is, hogy az első információk ezektől a szervezetektől fognak érkezni. Az MH-nak viszont csak a legmagasabb szinteken van munkakapcsolata ezekkel a szolgálatokkal, a végrehajtók szintjén nincs, ami nem teszi lehetővé az időbeni reagálást. Egy olyan szervezet, mint az R-SOCC – amely kisebb, de erős J2 részleggel rendelkezik, illetve olyan jogosítványokkal is felruházható, amilyenekkel a hagyományos C2 elemek nem – ezen a téren a szolgálatok messze hatékonyabb partnere lehet.

Az ellenfél és a környezet szempontjából is lehet vizsgálni a szükségszerűséget és az előnyösséget. A hibrid hadviselés, a terrorizmus, valamint a hozzá kapcsolódó célpontok és jelenségek (szervezett bűnözés, csempészet, drogkereskedelem, ellenséges pszichológiai hadviselés) egyértelmű nemzetközi jelleget öltött. Az ellenfél tehát kihasználja a határokon átívelő illegális szabad mozgásból adódó lehetőségeket. Számunkra egy saját magunk által felállított korlátozás az, ha az ellenük irányuló ellenséges különleges műveleteket csak a saját területünkön és csak a saját eszközeinkkel tervezzük felderíteni és felszámolni. Ezzel szemben egy R-SOCC magában hordozza a hadműveleti terület állandó vagy ideiglenes kiterjesztésének a lehetőségét. Ezáltal könnyebb az R-SOCC-ban részt vevő nemzetek egyes támogató képességeit időszakosan, egy-egy feladat erejéig igénybe venni. E szempontok alapján tehát az R-SOCC tekinthető annak, hogy a különleges műveleti képességet kiterjesszük arra a földrajzi területre, ahol a fenyegetés bázisa és támogató infrastruktúrája is felbukkanhat, és pool-jelleggel bevonunk olyan képességeket, amelyekkel mi nem rendelkezünk.

Ezek összessége erőt és biztonságot mutatna Magyarországról minden NATO-tagország irányába, valamint – és talán ez az egyik legfontosabb cél – a különleges műveleti erők tekintetében magyar vezetéssel lehetne a régió országainak egységét mutatni elsősorban a külső fenyegetésekkel szemben.

ÖSSZEGRZÉS

A NATO továbbra is kiemelt veszélyforrásként tekint Oroszországra. A krími és a donyecki események rávilágítottak, hogy a fegyveres konfliktusok (háborúk) kezdete nem konkrét időponthoz köthető, hanem a tényleges összecsapások megkezdése előtt az ún. sötét zónában

a katonai tevékenységek már jóval korábban megkezdődnek. Éppen ezért az ilyen jellegű tevékenység elleni harcot, illetve az erre irányuló tevékenységek felfedését is jóval a tényleges fegyveres konfliktus kialakulása előtt el kell kezdeni. Ha a régiót (a régió valamelyik országát) hasonló fenyegetés érné, akkor e fenyegetés első „kezelésére”, beazonosítására a különleges műveleti erők a legalkalmasabbak. Mivel a NATO szövetségi rendszerében élünk, dolgozunk, ezért nem jelenthető ki, hogy egy adott ország ellen irányuló fenyegetés csak annak az országnak a problémája lesz. Éppen ezért javasolt már a fenyegetések azonosítása után a közös fellépés, amelynek első lépcsőfoka a regionális összefogás.

Napjaink egyik, ha nem a legnagyobb kihívását a terrorizmus jelenti, amely a „konvencionális” fenyegetéstől eltérően nem országok ellen irányul, hanem elsősorban ideológiai alapú. Éppen ezért sem érdemes egyes országokként felvenni a harcot ellene, hanem eredményesebb több országnak közös stratégiát kidolgoznia. Egy régiós szintű különleges műveleti parancsnokság felállítása megfelelő kezdeményezés lenne a terrorizmus elleni harc jegyében. Jelen pillanatban senki nem tudja megmondani, hogy a 2015 óta folyamatosan fennálló migrációval hány radikális eszméket valló személy érkezett, illetve azóta hányan radikalizálódtak. Az ezek után Európa-szerte bekövetkezett terrorcselekmények is rávilágítottak, hogy a terroristák által kialakított hálózatok nem követik az országhatárokat, és az azonos hálózathoz tartozó sejtek több országon átívelnek. E hálózatok felderítése, lokalizálása és felszámolása is mindenképpen több ország együttes törekvése eredményeként tud csak megvalósulni.

A regionális parancsnokság a NATO különleges erői számára óriási előrelépést jelentene. Egy hatékony regionális parancsnokság létrejötte jelentősen megnövelné Magyarország és a Magyar Honvédség elismertségét. A magyar különleges erők jelentős változás elé tekintenek. Az R-SOCC megalakításával a különleges műveletek tervezése, végrehajtása a beszerzések, a kiképzés hatékonysága és az innováció lehetősége jelentősen javulna. A partnerországokkal közösen Magyarország hozzájárulhat a NATO különleges műveleti képességhiányainak csökkentéséhez, valamint a biztonság megerősítéséhez.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 37/2017. (VII. 24.) HM utasítás a Magyar Honvédség különleges rendeltetésű dandár képesség kialakításával kapcsolatos egyes feladatokról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A17U0037.HM×hift=ffffff4&txrefere=00000001.TXT>
- Belgium, Denmark and Netherlands sign MoU to form C-SOCC. <https://www.army-technology.com/news/belgium-denmark-netherlands-sign-mou-form-c-socc/>
- Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája. http://www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf
- NATO Secretary General outlines Warsaw Summit agenda. http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_133063.htm (Letöltés időpontja: 2019. 01. 21.)
- Siposné Kecskeméthy Klára: *NATO-csúcstalálkozó az elrettentés és a védelem jegyében (Varsó, 2016. július 8–9.)*. Hadtudomány, 2017/1–2. <http://real.mtak.hu/id/eprint/54740>
- Special Operations Component Command Manual, 2014.
- Szekeres Zoltán alezredes: *A NATO különleges műveleti erők vezetési rendszerének kialakulása, fejlődése*. Honvédségi Szemle, 2017/4. https://honvedelem.hu/files/files/64203/hsz_2017_4_beliv_016_027.pdf
- Szenes Zoltán: *Honvédelem – védelempolitika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10957/honvedelem_vedelempolitika.pdf

Szenes Zoltán: *Új székház, új feszültségek, változatlan politika – A NATO brüsszeli csúcstalálkozójának értékelése.* <http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/uj-szekhaz-uj-feszultsegek-valtozatlan-politika-a-nato-brusszeli-csucstalal kozojanak-ertekelese>

Wagner Péter – Ugrórsdy Márton – Németh Bence: *Úton Varsóba – Amerikai és NATO-erőfeszítések a közös biztonság érdekében.* <http://kki.hu/hu/szakmai-anyagok/kki-elemzesek/uton-varsoba-amerikai-es-nato-erofeszitesek-a-kozos-biztonsag-erdekeben/30>

Wales Summit Declaration. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

Szerzőinkhez, olvasóinkhoz

Tájékoztatjuk szerzőinket, olvasóinkat, hogy a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokságot is érintő, 2019. január 1-jével bekövetkezett szervezeti változások okán a Seregszemle című folyóirat önálló kiadványként megszűnik. Jelenleg nyomdai előkészítés, illetve kivitelezés fázisában van a 2018/2., valamint a 2018/3–4. összevont szám, melyekkel lezárul a folyóirat kiadása.

A jövőben az MTA által „A” kategóriás tudományos kiadványként elismert Honvédségi Szemle fogadja be azokat a cikkeket, tanulmányokat is, amelyeket a megszűnő Seregszemle folyóirat egykori szerzői írnak, s amelyek a Honvédségi Szemlében történő megjelenés előírt és közzétett feltételeinek megfelelnek.

A Honvédségi Szemle Szerkesztőbizottsága és Szerkesztősége

